

EU's umulige grænsekontrol

Thomas Gammeltoft-Hansen

Europas grænsekontrol er i en brydningstid: EU's engagement i opbygning af stærkere fælles kontrol ved de ydre grænser er slående, men medlemsstaterne er fortsat ansvarlige for at varetage kontrollen

30. juni 2006 blev EU's grænseagentur, Frontex, officielt indviet i Warszawa.

Ilddåben kom dog allerede et par uger tidligere, da Frontex blev gjort ansvarlig for at koordinere den fælles grænsekontrol ud for Malta og De Kanariske Øer. Siden januar er mere end 11.000 migranter ankommet i ofte synkefærdige både til De Kanariske Øer fra Marokko, Mauritien og Senegal, hvilket har fået de spanske myndigheder til at råbe vagt i gevær og bede om hjælp til at forstærke kontrollen ud for det lille ferieparadis.

Indtil videre har seks EU-lande således lovet at sende skibe, overvågningsudstyr og grænsevagter, og EU har samtidigt presset på for at få aftaler med Mauritien og Marokko for at sikre sig deres hjælp.

Eskalationen af både med afrikanske migranter, der forsøger at nå til

De Kanariske Øer eller Malta, er blot de seneste eksempler på situationer, hvor EU-stater tilsyneladende er blevet overrumplet af migrationspresset mod Europa og de tragiske situationer, der ofte følger.

Under den albanske flygtningekrise i 1997 druknede over 100 personer i en båd som følge af sammenstødet med et italiensk krigsskib, der var en del af den 'blokade', man fra Italien havde igangsat for at forhindre flygtninge i at nå over Adriaterhavet.

Om end det er svært at skaffe nogen sikre tal, anslår det schweiziske analyseinstitut ICMPD, at mere end 10.000 personer siden 1990 er druknet i forsøget på at nå over Middelhavet. Tilsvarende fik gentagne stormløb, hvor tusindvis af migranter forsøgte at nå over pigtrådshegnet til de spanske enklaver Ceuta og Mellila i Marokko, de marokkanske

myndigheder til at skyde ind i mængden og dræbe 11 mennesker sidste år.

De desperate handlinger fra både migranter og stater vidner om en grænsekontrol under pres, og et Fort Europa, der – på trods af det ofte fremmanede medie billede – næppe lader sig realisere. Det er for det første blevet sværere at kontrollere grænserne. Menneskesmuglere bliver hver dag mere raffinerede i deres metoder, og branchen er i dag en af de mest lukrative former for international kriminalitet.

Samtidig er fuldstændig kontrol utænkeligt. EU er i dag verdens største handelszone, og hundredtusindvis af mennesker er hver dag afhængige af at kunne rejse relativt smertefrit frem og tilbage over de ydre grænser.

I EU kæmper man for at følge med. Det nye grænseagentur, der skal koordinere og assistere medlemsstaternes samarbejde, er den foreløbige kulmination på arbejdet med at skabe en fælles grænsekontrol. Lige siden beslutningen om at ophæve kontrollen ved de indre grænser, har den ydre grænsekontrol stået højt på dagsordenen. En stærk ydre kontrol blev set som en nødvendig kompensation for at slippe kontrollen medlemsstaterne imellem.

Det skabte dog samtidig et andet dilemma, som EU stadig tumler med. På den ene side er alle medlemsstater afhængige af, at der ikke

eksisterer nogen svage led, da ukontrollerede personer potentielt set kan bevæge sig frit inden for Unionen. På den anden side er grænsekontrollen noget, de enkelte medlemsstater meget nødt til vil slippe. Det er om noget symbolet på nationalstaten og dens suverænitet. Således er forslag om et egentligt fælles grænsepoliti hidtil blevet afvist.

EU's forsøg på at styrke grænsekontrollen har derfor hidtil fokuseret på at reformere den måde grænsekontrollen udføres på. Det betyder for det første, at kontrollen i stigende grad fjerner sig fra selve grænsen. I dag er grænsekontrol noget, der foregår både før, på og efter grænsen. For det andet bliver kontrolindsatsen en konstant afvejningsproces. Kontrol er ikke omkostningsfrit; en særlig indsats et sted kan betyde fravær et andet, få negative humanitære konsekvenser eller besværliggøre handelsrejsendes og turisternes vej ind og ud af Unionen.

At gøre det umulige

I en globaliseret verden er den perfekte grænsekontrol en umulighed. Tidligere EU-kommissær Antonio Vittorino syntes ganske at have fanget denne pointe, da han udtalte, "migration er noget, vi kan forsøge at styre og påvirke med de rigtige instrumenter, men ikke forhindre som sådan." På den baggrund kan det virke paradoksalt, at EU hvert år bruger mange hundrede millioner i forsøget på at kontrollere den uøns-

skede migration mod Europa. Det umulige i at forsegle Europas grænser er til gengæld præmissen for EU's forsøg på at opbygge et kontrolregime, der måske netop bygger mere på *styring* af indvandrerstrømme end på traditionel grænsekontrol.

Det klassiske billede af kilometerlang pigtråd afbrudt af bemandede grænseposter bliver i stigende grad afløst af en form for grænsekontrol eller migrationsstyring, der kan siges at have tre hovedtræk. Den nye grænsekontrol er for det første proaktiv, frem for reaktiv. Man forsøger at forudsige situationer som den ved De Kanariske Øer og gennem dataindsamling og overvågning at analysere sig frem til særlige risikogrupper og svage punkter i grænsekontrollen.

For det andet er det sket en teknologisk udbygning af selve kontrollen. Overvågningen af selve grænsen erstattes i stigende grad af ubemandede kontrolposter, der sender signal tilbage til grænseposter længere inde i landet, og biometriske databaser, der tillader at folk kontrolleres overalt inden for EU.

Sidst, men ikke mindst, rykker kontrollen i disse år længere ud. Gennem samarbejde med ikke EU-lande og private selskaber forsøger man at kontrollere personer, før de ankommer til Europa, og i visse tilfælde før de overhovedet afrejser.

Resultatet bliver oprettelsen af en række 'filtre' langs hele rejseruten.

For hvert skridt underkastes den tilrejsende mod EU således en sortering for at afgøre, om han eller hun er en risiko eller ej; og dermed om vedkommende bør underkastes yderligere kontrol. Ingen af disse filtre fungerer perfekt, men tilsammen udgør de et system, der forsøger at balancere det tilsyneladende umættelige behov for bedre kontrol mod det tab i effektivitet eller andre negative konsekvenser, kontrollen forårsager.

Intelligent grænsekontrol

Grundstenen i hele EU's grænsekontrol er i dag de avancerede overvågningssystemer og databaser, der tillader omfattende analyser af, hvor kontrollen skal sættes ind. En af Frontex' hovedopgaver er at lave 'risikoanalyser' for at udpege de mest sårbare punkter i EU's grænsekontrol. Det kan dels være geografiske områder, såsom De Kanariske Øer eller Middelhavsområdet, dels særlige folkegrupper, som da man for tre år siden satte fokus på illegal indvandring fra Kina.

Her illustreres netop to grundlæggende karakteristika ved den nye tilgang til grænsekontrol. For det første må man være selektiv; man kan ikke sætte ind overalt, og man må derfor udpege de mest problematiske områder. For det andet forsøger man at være forudseende, så man kan identificere nye problemområder, før de opstår, og nå at sætte ind i tide.

Til brug for Frontex' risikoanalyser har EU opbygget en række dataregistre. I dag får alle asylansøgere i EU taget deres fingeraftryk og bliver registreret i Eurodac-databasen.

Databasen skal sikre mod 'asylshopping' for at undgå, at personer søger asyl i flere EU-lande, men den tjener også til at afsløre personer, der tidligere er blevet udvist eller er udpeget som sikkerhedstrusler. Således arbejder Eurodac-systemet i dag sammen med både SIS (Schengen Information System) og det kommende VIS (Visa Information System), der er et forsøg på via biometriske systemer at registrere alle tidligere udviste indvandrere, indvandrere med falske papirer, indvandrere med visa samt personer, som sikkerhedstjenesterne ser som risikable. Alene SIS har i dag over 125.000 adgangsterminaler og anslås at have over 15 millioner registerindtastninger, hvilket gør det til det største system af sin slags i verden.

Ud over at udpege personer, man allerede véd er uønskede, bruges dataene også til at definere og forudsige særlige risikogrupper. Frontex har således også fået i opdrag at træne medlemsstaternes grænsepolititi i avancerede profileringsteknikker for at kunne udpege særligt mistænkelige indvandrere på baggrund af ting som nationalitet, udseende eller opførsel.

Udfordringen i disse situationer er i høj grad at afveje effektivitet mod sikkerhed. Blot et par minut-

ters længere kontrol per person vil kunne forsinke fx en flyafgang med flere timer. Kontrollen sættes derfor ind mod de få, dem der virker særligt mistænkelige eller bliver udpeget gennem dataregistre.

Tilsvarende er man geografisk nødt til at prioritere, hvor man ønsker at bruge ressourcerne. EU har netop vedtaget at oprette et særligt beredskab af grænsevagter (Rapid Border Intervention Teams), der – styret af Frontex – skal kunne sættes ind i situationer, hvor man vurderer, at det nationale grænsepoliti ikke kan klare opgaven alene.

Igen er logikken, at man ikke kan kontrollere alle eller overalt, og derfor forsøger man gennem bred overvågning at analysere sig frem til, hvem og hvor man skal sætte grænsekontrollen ind.

Det er, som den tidligere græske udenrigsminister George Papandreou udtrykte det, forsøget på at skabe mere 'intelligente grænser' – grænser der på den ene side er i stand til at identificere sikkerhedstrusler og 'uønskede indvandrere' og på den anden side lader de 'ønskede indvandrere', turister og forretningsfolk, komme uhindret igennem.

De nye medlemslande

Man gør også i stigende grad brug af avanceret teknologi for at effektivisere grænsekontrollen, og selve kontrollen flyttes i stigende grad væk fra grænsen og ind i EU-landene.

Frygten for manglende kontrol med EU's ydre grænser kom for alvor op i forbindelse med udvidelsesprocessen. Ingen af de nye medlemslande mod øst havde stor erfaring med grænsekontrol. I de tidligere østlande blev grænsekontrollen som udgangspunkt varetaget af sovjetisk militær. Den fokuserede ikke på de østlige, men på de vestlige grænser, og den var som hovedregel ikke til for at holde folk ude, men for at holde folk inde.

Således blev reform af de nye medlemslandes grænsekontrol gjort til et *sine qua non* for optagelse og et helt kapitel viet til spørgsmålet under optagelsesforhandlingerne. Og selv da reformerne blev opfyldt, betingede de gamle medlemslande sig en syv-årig overgangsperiode, før grænsekontrollen mellem nye og gamle lande kan ophæves. Alt imens har man haft travlt med at opruste de nye landes grænsepoliti. En milliard euro har EU foreløbigt sat af til opgaven. Således kunne det nyoprettede polske grænseagentur i 2004 stolt fremvise arsenalet af ny teknologi i form af radio-kontrollerede overvågningsenheder, infra-røde kikkerters og helikoptere forsynet med overvågningsudstyr.

Polen er tillige et oplagt eksempel på, hvorledes man opbygger en 'filter'-baseret grænsekontrol. Den polske grænse mod Hviderusland, Ukraine og Rusland er umulig at kontrollere i en traditionel forstand. De såkaldt 'grønne grænser' mod

øst består af 1143 km skov og bjergområde, hvor det er utænkeligt at opsætte hegn og patruljere regelmæssigt.

Den symbolske grænse

I stedet tager kontrollen udgangspunkt i et system, der kan sammenlignes med de antikke romerske 'limes'. Frem for en forstærket grænse i form af fx en mur eller et hegn markeredes det romerske imperiums grænse ofte blot af en høj eller en sten – en såkaldt limes-sten. Langs disse sten blev opsat tusindvis af vagttårne, fra hvilke ryttere kunne sendes tilbage til mere strategisk placerede militærlejre, når fjenden nærmede sig.

I dag er disse vagttårne erstattet af ubemandede kontrolposter med bevægelsesfølsomme kameraer og seismiske følere skjult i jorden, men selve logikken er den samme. Hvis et signal opfanges på grænsen sendes det tilbage med GPS-koordinater til en kontrolpost inde i landet, hvor det analyseres. Efterfølgende kan en grænsepatrulje på scooter eller i helikopter sendes ud for at stoppe en eventuelt grænseoverløber.

Grænsen er således ikke længere en fysisk, men mere en symbolsk (og varslende) afgrænsning, og selve kontrollen foregår ikke blot på grænsen, men også langt inde i baglandet. Koblet til databaserne nævnt ovenfor kan kontrollen grundlæggende udføres overalt på territoriet.

I England er forslag om nye ID-kort for alle borgere blevet begrundet med behovet for at kunne kontrollere folk på gaden for at finde ud af, om de er ulovlige indvandrere. Tilsvarende har det polske grænseagentur fået jurisdiktion i hele Polen og adgang til alle offentlige persondatabaser.

Outsourcing og privatisering

Trenden mod kontrol inden for territoriet modsvarer af et tilsvarende skift mod mere kontrol uden for territoriet eller landegrænsen. I 2003 mødtes fem EU-lande for at diskutere et fransk forslag om at skabe en 'europæisk sikkerhedszone' for at bekæmpe ulovlig indvandring i Middelhavet.

Som resultat heraf er flådeskibe og NATO-fly blevet udkommanderet for at realisere hvad den spanske indenrigsminister Angel Acebes har kaldt et 'dobbelt filter'; det første til at beskytte kystzonerne for Spanien, Italien og Gibraltar, og det andet helt ude i internationalt farvand omkring de nordafrikanske stater. Grænsepatruljering er således blevet en hovedopgave for bl.a. den italienske flåde, der i dag bruger mere end en fjerdedel af sine ressourcer på migrationskontrol.

Derudover foregår en stor del af grænsekontrollen i dag reelt på andre staters territorium. Det europæiske visa-system betyder, at alle borgere fra lande med såkaldt 'indvandrings- eller asylrisiko' skal gen-

nem et yderligere kontrolcheck på de europæiske konsulater, før de overhovedet kan gøre sig håb om at rejse lovligt ind i EU.

Hvis de alligevel skulle forsøge at gå ombord på et fly mod Europa, vil de højst sandsynligt blive opdaget af luftfartselskabernes sikkerhedspersonale. Hvis et flyselskab kommer til at medbringe en person uden gyldige papirer eller visa til EU, risikerer de nemlig en bøde på op til 37.000 kr. samt udgiften til at flyve personen tilbage igen. Det betyder, at selskaberne har indført vidtrækkende kontrol af deres passagerer, og på grund af økonomisk forsigtighed hellere afviser én for mange end én for lidt.

Sidst, men ikke mindst, bygger EU's grænsekontrol i høj grad på samarbejde med ikke EU-lande. Ligesom man med flyselskaberne kan tale om en *privatisering* af grænsekontrollen, *udliciteres* EU's grænsekontrol mere og mere til tredjelande. Således har EU brugt ti millioner euro på at reformere det algeriske politi med henblik på at få dem til at blive bedre til at håndtere gennemrejsende indvandrere mod Europa. Tilsvarende har Marokko fået 40 millioner euro til udviklingen af et grænsekontrollsystem baseret på radar og højteknologisk udstyr langs den nordlige kyst.

Spanien og Marokko begyndte i 2003 fælles grænsepatruljer i Middelhavet og ud for De Kanariske Øer, og Marokko lovede for nyligt at

tage afviste indvandrere tilbage til gengæld for 400 millioner euro i økonomisk støtte. En tilsvarende aftale eksisterer mellem Italien og Libyen, hvor libyske grænsevagter trænes i Italien, og Libyen modtager teknisk bistand. Sidste år indkøbte Italien således fem Predator droner, der angiveligt skal gøre tjeneste i den libyske ørken. Disse ubemandede fly – der indtil nu har været forbeholdt det amerikanske militær – er udstyret med det sidste nye inden for overvågningsudstyr og kan sende GPS signaler tilbage til grænseposter, når uønskede personer opda- ges.

Tilsammen illustrerer de ovenstående eksempler, hvordan man i EU forskubber kontrollen udefter for dermed at kunne spille en mere proaktiv rolle. Europa-Kommissionen har selv talt om at forstærke den 'virtuelle grænse' ved at styrke den forebyggende kontrol uden for territoriet og i transitlandene. Ligesom de andre elementer af EU's kontrolregime sker det i forsøget på at adskille kontrollen fra de problemer traditionel grænsekontrol indbefatter.

Der er således ingen EU-stater, der protesterer over, at EU tager over, så længe kontrollen foregår uden for deres territorium. Tilsvarende er det ikke turisterne, der går ombord i de små synkefærdige *patenteras* for at komme over Middelhavet. Og når kontrollen henlægges til private selskaber eller andre lande,

slipper man både for offentlighedens søgelys og det umiddelbare ansvar over for fx flygtninge, der nu får væsentligt sværere ved at søge asyl i Europa.

På trods af de nye tilgange er EU's grænsekontrol dog langt fra uproblematisk. Det er som om forsøget på at opnå mere kontrol indeholder en række indre modsætninger, der ikke kan overkommes. Ethvert nyt kontrolinitiativ bliver derfor en afvejning mellem flere onder.

Kontrol af de forkerte

For det første kan det ikke undgås, at de forkerte en gang imellem afvises, eller at kontrollen spænder ben for fx økonomisk samarbejde. EU's visa-system betyder, at over halvdel af verden som udgangspunkt nægtes indrejse i EU. Flere og flere tilfælde dukker op, hvor højtstående diplomater, forretningsfolk eller i øvrigt prominente personer fra visapligtige lande har fået afslag, fordi man på de europæiske konsulater rutinemæssigt har afslået ansøgningen.

Derudover er grænsepolitiet blevet anklaget for åbenlyst at diskriminere på baggrund af fx hudfarve eller nationalitet, når de udvælger folk til ekstra kontrol. Dette er praktisk taget umuligt at undgå ved brug af de ovennævnte profileringsteknikker, på trods af at Europa-Parlamentet har forsøgt at indsætte en ikke-diskriminationsparagraf i den nye fælles grænsemanual.

Dernæst er selv de højteknologiske overvågningssystemer og databaser ikke uden fejl. Først og fremmest er systemerne dybt afhængige af de personer, der bruger dem. Efter en gennemgang af SIS registeret, kom det således frem, at de danske myndigheder havde begået fejl i indtastningen eller behandlingen af 68 ud af 443 sager omhandlende afviste indvandrere og asylansøgere; fejl der kunne få afgørende konsekvenser for de pågældende personer, eftersom en indtastning i et land medfører rutinemæssig afvisning i samtlige EU-lande.

Tilsvarende kan kontrollen komme til at koste dyrt i forhold til det økonomiske samarbejde og diplomatiske forhold til umiddelbare nabo-stater. I forbindelse med udvidelsen har man fx tvunget Polen til at indføre visa over for Rusland, Ukraine og Hviderusland på trods af store polske mindretal i alle tre lande, der nu får væsentligt sværere ved at besøge deres familier. Derudover anslås det, at 30-40% af små og mellemstore virksomheder i Polen er afhængige af samhandel med Ukraine, hvilket besværliggøres væsentligt som følge af den nye EU-grænse-dragning.

Humanitære og politiske problemer

For det andet må kontrollen afvejes mod de humanitære og politiske problemer, forsøget på at holde indvandringen ude uundgåeligt medfører. Gang på gang er det blevet på-

peget hvorledes fx visa-systemet og bøderne til luftfartselskaber effektivt forhindrer flygtninge i at kunne søge asyl i Europa, hvad de ifølge Flygtningekonventionen har krav på. For at afskrække flere indvandrere er det ligeledes kommet frem, hvordan visse EU-lande har overtrådt en række menneskerettigheder i forsøget på at gøre indvandre-res ophold i Europa så kummerligt og kortvarigt som muligt.

Uanset at sådanne handlinger kan være del af en bevidst strategi blandt nogle medlemsstater for at undgå indvandrere og asylansøgere, maler det et billede, der harmonerer meget dårligt med EU's selvopfattelse som menneskerettighedernes banerfører.

Derudover har det skabt en række skandalesager i de enkelte medlemsstater. Da en italiensk journalist udgav sig for at være arabisk indvandrer for at kunne rapportere forholdene på det italienske detentionscenter på øen Lampedusa, gav det således genlyd i både national og international presse.

Tilsvarende er de gentagne pressebilleder af døde indvandrere, der skyller op på de italienske og spanske strande, kun alt for tydelige eksempler på, at den hårde kontrol og manglende lovlige indvandningskanaler har fatale menneskelige konsekvenser, der ikke kan skjules. ADPHA, en spansk menneskerettighedsorganisation der fører statistik over dødsfaldene i Middelhavet,

påpeger, at en stor del af dødsfaldene sker i forbindelse med, at indvandrerne opdages af europæiske grænsemyndigheder.

I takt med at hårdere kontrol sættes ind på de korte ruter over for eksempel Gibraltar-strædet, tvinges indvandrere også til at tage længere og farligere ruter. Resultatet kan aflæses af statistikken; således fandt man i 2003 mere end fem gange så mange døde ud for De Kanariske Øer som ud for Gibraltar.

Kontrol avler mangel på kontrol

Sidst, men ikke mindst, kan man spørge, om kontrollen rent faktisk virker? På trods af de enorme summer, der bruges på det italienske og spanske grænsepoliti, flådeskibe og overvågningsfly i Middelhavet og samarbejdsprojekter med nordafrikanske lande, er der ikke noget, der tyder på, at den ukontrollerede indvandring til disse lande er faldende. Selvom man kan kontrollere enkelt-ruter ved at sætte særligt hårdt ind, fx ved de spanske enklaver i Marokko, så åbner der lynhurtigt nye ruter.

Når det bliver sværere umiddelbart at komme ind i EU, er der til gengæld flere og flere, som benytter sig af menneskesmuglere. Disse velorganiserede netværk er meget fleksible og tilpasser sig hurtigt nye kontrolinitiativer. I takt med at Italien har udvidet grænsekontrollen og opsat radarudstyr, har menneskesmuglerne tilsvarende skiftet både-

ne fra gamle fiskerskuder til lynhurtige lavtliggende gummibåde, der både er svære at opdage og kan sejle fra de fleste skibe.

Forretningen er derudover blomstrende. Prisen for diskret at krydse Adriaterhavet er således steget fra omkring 700 amerikanske dollar i 1995 til anslået 4000 dollar i 2000 og den årlige omsætning i den albanske havneby Valona anslås til at være op mod 60 millioner dollar.

Man står således med det paradoksale problem, at forsøget på at skabe mere effektiv grænsekontrol risikerer at resultere i det modsatte. Indsnævringen eller lukningen af de lovlige indvandringskanaler og den intensiverede kontrol – og den deraf følgende mangel på adgang til asylsystemet – presser flere til at forsøge at komme ind i EU gennem (andre) ulovlige kanaler.

Tilsvarende kan man se en dominoeffekt, hvor bedre kontrol ved Gibraltarstrædet skaber mere pres på de spanske enklaver i Nordafrika, og hvor højere hegn og aftaler med Marokkos grænsepoliti øger indvandrerstrømmene mod De Kanariske Øer.

For hvert nyt initiativ risikerer man at forskubbe presset til andre områder, der ofte er dårligere til at håndtere indvandringspresset. Det er fx tydeligt i forhold til den nuværende situation på Malta, der ikke har nogen tidligere erfaring med at håndtere indvandring af nævneværdig størrelsesorden.

Skruen uden ende

Europas grænsekontrol står på flere måder i en brydningstid. Institutionelt er det usikkert, hvilken rolle Frontex kommer til at spille fremover. På den ene side er omfanget og hastigheden af EU's engagement i opbygningen af stærkere fælles kontrol ved de ydre grænser slående. På den anden side arbejder man fortsat med et mandat, hvor det først og fremmest er medlemsstaterne, der er ansvarlige for varetagelsen af kontrollen. Om end flere medlemsstater i dag presser på for at få oprettet et egentligt fælles EU's grænsekorps, er der fortsat stor modstand fra en række af de yderligere stater, der ser et sådant tiltag som en utænkelig krænkelse af deres nationale suverænitet.

De hidtidige tiltag peger til gengæld mod en ny logik i selve grænsekontrollen. Selve kontrollen foregår ikke længere blot langs grænselinjen, men i langt højere grad i zoner på tværs af den. Den tilrejsende til Europa må således berede sig på at møde EU's kontrol endog før vedkommende tager af sted (i form af fx visa-tildeling), på vej mod Europa (fx udrejse eller transitkontrol udført af fremmed grænsepoliti), på selve grænsen (om end ikke nødvendigvis i form af en levende grænsevagt, men måske blot et ubemandet vagttårn), og efter at have krydset grænsen (i form af reagerende grænsepoliti eller generelle identitetscheck på gaderne).

Grænsen bliver således mere og mere udvisket eller flydende som en geografisk størrelse, men opleves til gengæld som allestedsnærværende af indvandrerens (eller turistens) selv.

Resultatet er en række på hinanden virkende kontrolfiltre, der konstant sorterer den enkelte i høj- eller lavrisikogrupper, som så danner udgangspunkt for yderligere kontrol. Det er ikke – som det ofte er blevet kaldt – et 'Fort Europa', for kontrollen er nødvendigvis uperfekt. Men de forskellige lag i kontrollen skaber tilsammen et kontinuum mellem overvågningsteknikker, risikoanalyse og operationelle initiativer, der forsøger at sætte kontrollen ind på de svageste geografiske punkter eller over for de mest 'risikable' indvandrere.

Omvendt er der intet der peger på, at denne form for kontrol undgår de praktiske og ideologiske problemer ved at bedrive grænsekontrol i en globaliseret verden. På trods af avancerede databaser og profileringsteknikker kan det således ikke undgås også at komme til at kontrollere de forkerte og dermed skabe problemer for den frie bevægelighed, som både EU og dets handelsrelationer med omverdenen bygger på.

Derudover er den vold og magt med hvilken kontrollen gennemføres ofte en anstødssten for de liberale og humanitære værdier, de europæiske samfund bygger på. I sidste ende er ønsket om bedre kontrol

uforeneligt med ambitionen om samtidigt at styrke menneskerettigheder og overholde internationale forpligtelser.

Men allermost problematisk synes det at være, at kontrollen i det store spil måske slet ikke gør en forskel. EU's kontrolinitiativer skaber nye problemstillinger i takt med at menneskesmuglere finder nye ruter og måder at bringe folk ind i Europa på. Det er som om kontrollen i sig selv avler et tilsvarende tab af kontrol. Denne pointe er desværre ofte overset, og EU-ledernes svar på disse problemstillinger har hidtil været at kræve endnu mere kontrol.

Man kan således frygte at EU's kamp for at forbedre kontrollen med de ydre grænser bliver en skrue uden ende, eftersom nye kontrolinitiativer konstant må iværksættes for at reagere på det tab af kontrol, det forrige medførte.

Thomas Gammeltoft-Hansen er ErhvervsPhD-studerende i samarbejde mellem Aarhus Universitet, Dansk Institut for Internationale Studier og Dansk Flygtningehjælp og skriver om EU's asyl- og flygtningepolitik. Han er derudover cand.scient.pol fra Københavns Universitet og M.Sc. i flygtningestudier fra Oxford University.